

การออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่า
โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

LEARNING ACTIVITY PACKAGE DESIGN ON THE BASIC PERFORMING ARTS
BASED ON PERFORMANCE PROCESS FOR GRADE 3rd STUDENTS

Corresponding author¹
Worraphan21@hotmail.com

วรพรรณ สว่างจิตร์¹ และอินทิรา รอบรู²
Worraphan Sawangjit¹ and Intira Robroo²

Received: Jan 30, 2021

Revised: April 27, 2021

Accepted: May 4, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่า โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าโดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/3 โรงเรียนอนุบาลวัดหนองขุนชาติ(อุทิศพิทยาคาร) จำนวน 30 คน โดยได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) และทำการสุ่มเพื่อหากกลุ่มทดลอง (random assignments) ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ $E1/E2 = 87.55/88.66$ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: นาฏยศัพท์, ภาษาท่า, การปฏิบัติ

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการออกแบบการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ABSTRACT

This research aimed at 1) learning activity package design on the basic performing arts based on performance process. 2) comparing the learning achievement of students who learn by using with the criteria of 70 % 3) studying into the students' satisfaction who learn by using learning activity package design. Tools used in the experiment were the basic performing arts based on performance process for grade 3rd students. Samples used were 30 grade 3rd students in 3/3 Class of the Anuban Watnongkhunchat School (Uthitpitthayakarn). It was found from the research that the learning activities set was efficient under the specified criteria with $E1/E2 = 87.55/88.66$, the criteria of the learning achievement of students who learn by using the learning activities set was higher than 70 % with significantly at 0.05, the third-grade students were satisfied with the learning activities set with the total satisfaction at the high level.

Keywords: Thai Dance Vocabulary, Posture Language, Practice

บทนำ

ทุกชาติทุกภาษาไม่ว่าจะเป็นประเทศเล็กหรือใหญ่ก็ย่อมมีศิลปะและวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงสัญลักษณ์ประจำชาติของตนเอง เช่นเดียวกับประเทศไทยที่มีศิลปะและวัฒนธรรมอันดั้งเดิมสืบทอดต่อกันมา แต่เนื่องจากสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่เปิดกว้างมีอิสระ สามารถคิดหรือกระทำการต่าง ๆ ภายใต้อกฎหมายและความถูกต้องได้อย่างเสรี ดังนั้นไม่แปลกที่เยาวชนไทยรุ่นหลังของเราจะชื่นชอบและมีการเลียนแบบศิลปะและวัฒนธรรมของต่างชาติมากกว่าของประเทศตนเอง เช่น การเลียนแบบท่าเต้นเพลงเกาหลี การเต้นฮิปฮอปหรือแม้แต่การแต่งกายก็เปลี่ยนไป น้อยคนนักที่จะยังเห็นคุณค่าและความสวยงามของรากเหง้าความเป็นไทย โดยที่นาฏศิลป์ไทยเป็นวิชาหนึ่งในสาระการเรียนรู้กลุ่มศิลปะ ซึ่งได้จัดไว้ให้เด็กทุกคนเรียนเพื่อเป็นหลักวิชาหรือแบบแผนที่แน่นอนตายตัวไว้เป็นหลักในการยึดถือ มิฉะนั้นจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ผิดพลาดจากเดิมไปมาก ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาระนาฏศิลป์ในสถานศึกษาต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องมีครูที่มีความรู้ ความสามารถ มีความชำนาญในการสอนทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ รวมทั้งสื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพไว้สอนเด็ก เพราะถ้านำครูที่ขาดความรู้ความสามารถทางนาฏศิลป์ไปสอน ผลที่ตามมาคือเด็กนักเรียนจะมีความรู้ในทางทฤษฎีอย่างเดียว เนื่องจากครูผู้สอนอาจมีความเขินอายและไม่กล้าที่จะแสดงท่าทางที่ถูกต้องให้กับเด็กนักเรียนดู จึงไม่นำไปสู่การเรียนรู้และปฏิบัติตาม จะเห็นได้ว่าบุคลากรหรือครูผู้สอนมีความสำคัญยิ่งในการสืบสานศิลปะและวัฒนธรรมอันดั้งเดิมของไทยไว้ หากเรายังคงคิดว่ากลุ่มสาระนาฏศิลป์มีความสำคัญน้อย จะให้ครูผู้สอนรายวิชาใดมาเป็นผู้สอนก็ได้ นั่น ผลเสียย่อมเกิด

ขึ้นกับผู้เรียนไม่น้อย หากปล่อยให้เป็นเช่นนี้ต่อไปโดยไม่เร่งแก้ไข รากเหง้าความเป็นไทย, ศิลปะการแสดง, วัฒนธรรมอันดีงามของเราก็จะค่อย ๆ เลือนหายไป ผู้วิจัยได้พบว่าการใช้ชุดกิจกรรมเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว เนื่องจากชุดกิจกรรมเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา มีลักษณะเป็นสื่อประสมที่จะช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนการสอน นั่นคือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

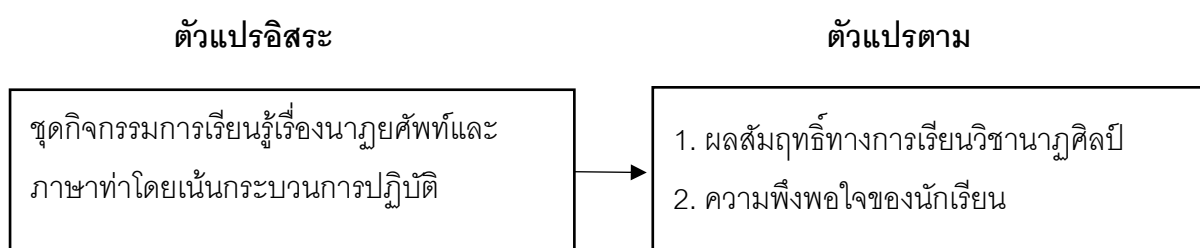
ผู้วิจัยจึงสนใจออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ ซึ่งในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นประกอบด้วย การฝึกปฏิบัติภาษาท่าอันเป็นท่าทางที่ใช้แทนคำพูด อารมณ์ ความรู้สึก เช่น ท่ารัก ท่าฉันท ท่าแธ ท่าโกรธ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีชุดฝึกปฏิบัติด้านนาฏยศัพท์อันเป็นศัพท์เฉพาะทางนาฏศิลป์ ต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติด้วยวิธีการที่ถูกต่อการสังเกต การเลียนแบบ การฝึกปฏิบัติ ฝึกความชำนาญและการนำไปใช้ เช่น ท่าตั้งวงบน ท่าตั้งวงกลาง ท่าตั้งวงล่าง ท่ากระดกหลัง ท่าประเท้า เป็นต้น เพื่อเป็นการแก้ปัญหาให้กับครูผู้สอนเป็นสื่อและพัฒนาทักษะพื้นฐานของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีความก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าโดยเน้นกระบวนการปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าโดยเน้นกระบวนการปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าโดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าโดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าโดยเน้นกระบวนการปฏิบัติหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าโดยเน้นกระบวนการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 (กลุ่ม 4) จำนวนทั้งหมด 9 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 628 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) ได้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลวัดหนองขุนชาติ (อุทิศพิทยาคาร) จากนั้นทำการสุ่มเพื่อหากลุ่มทดลอง (random assignments) คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/3 จำนวน 30 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าโดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ
ตัวแปรตาม ได้แก่

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ความพึงพอใจของผู้เรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าโดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.1 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนาฏศิลป์ ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ เป็นแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และแบบวัดผลการปฏิบัติท่าจำ โดยแบบวัดผลการปฏิบัติทำจำนั้นได้ประเมินตามสภาพจริง (scoring rubric) 4 ระดับ
 - 2.2 แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ

3.1.1 ทำการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อนำมาออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกแล้วนำมาประยุกต์ใช้และจัดทำเป็นชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ชุดกิจกรรม คือ

ชุดที่ 1 ความรู้ทั่วไป ที่มาและความสำคัญ

ชุดที่ 2 ลักษณะมือจับและการตั้งวง โดยในชุดกิจกรรมมีความหมายและขั้นตอนการปฏิบัติอย่างละเอียดเป็นขั้นตอน ดังตัวอย่าง

ความหมายของการจับ

ลักษณะการจับล่อแก้ว

ลักษณะการตั้งวงบน

ขั้นตอนการปฏิบัติวงบน

ชุดที่ 3 ลักษณะการเคลื่อนไหวด้วยเท้า โดยในชุดกิจกรรมมีความหมายและขั้นตอนการปฏิบัติอย่างละเอียดเป็นขั้นตอน ดังตัวอย่าง

ความหมายของการเคลื่อนไหวด้วยเท้า

ลักษณะการก้าวหน้า

ชุดที่ 4 ลักษณะการเคลื่อนไหวส่วนของลำตัว โดยในชุดกิจกรรมมีความหมายและขั้นตอนการปฏิบัติอย่างละเอียดเป็นขั้นตอน ดังตัวอย่าง

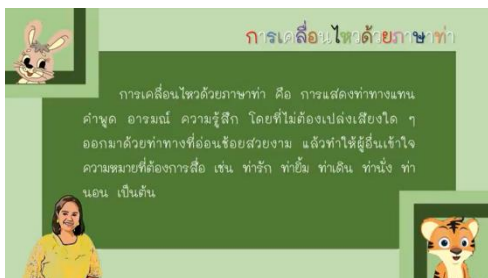

ความหมายของการเคลื่อนไหวส่วนลำตัว

ลักษณะการปฏิบัติท่ายกตัว

ชุดที่ 5 การเคลื่อนไหวด้วยภาษาท่า โดยในชุดกิจกรรมมีความหมายและขั้นตอนการปฏิบัติอย่างละเอียดเป็นขั้นตอน ดังตัวอย่าง

ความหมายของการเคลื่อนไหวด้วยภาษาท่า

ลักษณะการปฏิบัติภาษาท่า (ท่าเดิน)

ซึ่งชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของจอห์น ดิวอี้ อันเป็นทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นการประยุกต์ความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังศึกษาเทคนิคการจัดการเรียนรู้ของออร์สทินและลาสเลย์ โดยเป็นเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบปฏิบัติ คือ การมีกฎระเบียบที่ชัดเจน รับฟังคำแนะนำ มีความตื่นตัวที่จะเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ เพื่อนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาประกอบการพัฒนาชุดกิจกรรมต่อไป

3.1.2 ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) จากนั้นนำร่างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาจำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนจำนวน 3 ท่าน โดยตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรายการประเมินกับเนื้อหาวิชา เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคือแบบประเมินชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) นำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณค่า IOC คัดเลือกดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ดำเนินการแก้ไขและปรับปรุงเพื่อนำไปใช้จริงและหาประสิทธิภาพ $E1/E2 = 85/85$

3.2 แบบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ Науศาสตร์และภาษาท่า

3.2.1 แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ

ศึกษาหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และสร้างแบบทดสอบเป็นแบบ 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ หากตอบถูกได้ 1 คะแนน หากตอบผิดได้ 0 คะแนน นำแบบทดสอบเสนอต่อ อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำไปปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พิจารณาความสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถามและเนื้อหาให้ตรงตามวัตถุประสงค์

3.2.2 แบบวัดผลการปฏิบัติท่า

ศึกษาหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและ เทคนิคการสร้างแบบทดสอบจากตำราและเอกสารของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสร้างแบบวัด ผลการปฏิบัติท่า โดยแบบวัดผลการปฏิบัติท่า นั้นได้ประเมินตามสภาพจริง (scoring rubric) 4 ระดับ จำนวน 5 ข้อ ซึ่งให้ค่าคะแนนตามความเหมาะสม ถูกต้อง สวยงาม เป็น 4 3 2 และ 1 คะแนน ตามลำดับ นำ แบบวัดผลการปฏิบัติท่าเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำแบบวัด ผลสัมฤทธิ์ไปปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและนำแบบวัดผลการปฏิบัติท่าเสนอต่อ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาให้ตรงตามวัตถุประสงค์

3.3 แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้

3.3.1 ศึกษาผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ตัวบ่งชี้ พฤติกรรมการเรียนรู้ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัดในแต่ละข้อดำเนินการ สร้างแบบวัดความพึงพอใจ โดยมีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert) จากนั้นนำแบบวัดความพึงพอใจเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และนำ แบบทดสอบไปปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นนำแบบวัดความพึงพอใจเสนอต่อ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence: IOC) การตรวจจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC แล้วเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปและนำแบบวัด ความพึงพอใจของนักเรียนต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (try - out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปตามขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 85/85 โดยใช้สูตร E1/E2

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือและวิจัย

ใช้การหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC), ค่าความยากง่ายของข้อสอบ, ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบและค่าความ

เชื่อมั่นของเกณฑ์การวัดความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ค่าสถิติพื้นฐานที่ใช้ คือ คะแนนเฉลี่ย, ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม โดยใช้สูตร t-test แบบ one-sample และเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยหาค่าเฉลี่ย (mean) ค่าร้อยละคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏศิลป์และภาษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ ซึ่งคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสนใจของผู้เรียน รวมทั้งมีการวิเคราะห์แนวทางในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาตรงตามตัวชี้วัดและเหมาะสมกับวัย ดำเนินการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้และหาประสิทธิภาพ โดยครั้งที่ 1 ทำการทดลองกับนักเรียนจำนวน 3 คน เพื่อทดสอบประสิทธิภาพเบื้องต้น โดยการสังเกต สัมภาษณ์ผู้เรียน ผลการทดลองที่ได้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขในเรื่องขนาดตัวอักษรและการเว้นระยะข้อความที่บรรยาย เพื่อให้มีความเหมาะสมขึ้นตามคำแนะนำ ครั้งที่ 2 ทำการทดลองกับนักเรียนจำนวน 30 คน เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนทดลองในแต่ละเนื้อหา ซึ่งผู้วิจัยสังเกตและสัมภาษณ์ผู้เรียน เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนขอคำแนะนำรายละเอียดสำหรับผู้เรียนในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ ครั้งที่ 3 ทำการทดลองกับนักเรียนจำนวน 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างเรียนในแต่ละกิจกรรมแล้วจึงทำใบงานและทดสอบการปฏิบัติ เมื่อนักเรียนเรียนจบทุกกิจกรรมแล้วให้นักเรียนทำแบบวัดความรู้ ความเข้าใจและแบบวัดผลการปฏิบัติทำำ เพื่อนำผลมาหาค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่างเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมระหว่างเรียน		ทดสอบหลังเรียน		ประสิทธิภาพ E_1/E_2
จำนวนนักเรียน	E_1	จำนวนนักเรียน	E_2	
30	87.55	30	88.66	87.55/88.66

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่า $E1/E2=87.55/88.66$ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการทำแบบทดสอบและการทดสอบปฏิบัติระหว่างเรียนในแต่ละกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่า โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ ($E1$) = 87.55 และค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ($E2$) = 88.66 แสดงว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

คะแนน	n	\bar{x}	S.D.	df	t	p-value
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	30	65.20	2.02	29	-12.99*	0.025

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 วิชานาฏศิลป์ของนักเรียนที่เรียนด้วยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา นาฏศิลป์ของนักเรียนที่เรียนด้วยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีคะแนนเฉลี่ย คือ 65.20 คิดเป็นร้อยละ 93.14

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้

รายการประเมิน	\bar{x}	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านครูผู้สอน โดยรวม	4.78	0.31	มากที่สุด
ด้านเนื้อหาโดยรวม	4.82	0.42	มากที่สุด
ด้านกิจกรรมโดยรวม	4.20	0.34	มาก
ด้านสื่อมัลติมีเดียโดยรวม	4.82	0.43	มากที่สุด
ด้านการใช้ภาษาและอักษรโดยรวม	3.80	0.25	มาก
ความพึงพอใจโดยรวม	3.97	0.42	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการ ในภาพรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.97$, S.D. = 0.42) ด้านครูผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.78$, S.D. = 0.31) ด้านเนื้อหา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.82$, S.D. = 0.42) ด้านสื่อมัลติมีเดีย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.82$, S.D. = 0.43) ด้านกิจกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$,

S.D. = 0.34) และด้านการใช้ภาษาและอักษร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.25) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายด้านมีผลดังนี้

ด้านครูผู้สอน โดยภาพรวมค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.78$, S.D. = 0.31) คือ ครูชี้แจงกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.54) ครูให้คำปรึกษาแนะนำดูแลนักเรียนในการเรียนรู้อย่างทั่วถึง ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.23) และครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.45$, S.D. = 0.24) ตามลำดับ

ด้านเนื้อหา โดยภาพรวมค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.82$, S.D. = 0.42) คือ นักเรียนคิดว่าเนื้อหาของชุดกิจกรรมมีความเหมาะสมกับประถมศึกษา มากน้อยเพียงใด, นักเรียนคิดว่าเนื้อหาในแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสมในระดับใดและนักเรียนคิดว่าได้รับ ประโยชน์จากการเรียนด้วยชุดกิจกรรมมากน้อยเพียงใด ($\bar{x} = 4.87$, S.D. = 0.43) นักเรียนคิดว่าเนื้อหาในแต่ละ กิจกรรมมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ($\bar{x} = 4.83$, S.D. = 0.46) นักเรียนคิดว่ากิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้เกิด การเรียนรู้ตามจุดประสงค์มากน้อยเพียงใด ($\bar{x} = 4.77$, S.D. = 0.50) และนักเรียนคิดว่าการจัดลำดับเนื้อหา ของชุดกิจกรรม มีความเหมาะสมในระดับใด ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.52) ตามลำดับ

ด้านสื่อมัลติมีเดีย โดยภาพรวมค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.82$, S.D. = 0.43) คือ เพลงประกอบของสื่อมัลติมีเดีย, ภาพเคลื่อนไหวประกอบของสื่อมัลติมีเดียและ ภาพประกอบของสื่อมัลติมีเดีย ($\bar{x} = 4.83$, S.D. = 0.46) ความน่าสนใจของสื่อมัลติมีเดีย ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.36) ตามลำดับ

ด้านกิจกรรม โดยภาพรวมค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.34) คือ สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในชุดกิจกรรมมีความน่าสนใจหรือไม่ ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.46) นักเรียนคิดว่ากิจกรรมมีความหลากหลายมากน้อยเพียงใด, นักเรียนคิดว่าเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรม การเรียนรู้มีความเหมาะสมเพียงใดและนักเรียนคิดว่าการใช้ชุดกิจกรรมในการเรียนรู้ทำให้เกิดความสนใจที่ จะเรียนมากน้อยเพียงใด ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.25)

ด้านการใช้ภาษาและอักษร โดยภาพรวมค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.25) คือ นักเรียนคิดว่าคำอธิบายและคำชี้แจงต่าง ๆ ในชุดกิจกรรม การเรียนรู้มีความชัดเจนเพียงใด ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.25)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง การออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าโดยเน้น กระบวนการปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เกิดผลที่น่าสนใจ เนื่องจากการใช้แนวคิดทฤษฎี รูปแบบการสอนชื่อ การสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่มของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey: group investigation

model) กับรูปแบบการสอนแบบปฏิบัติของออร์สทินและลาสเลย์มาประยุกต์เข้าด้วยกันเป็นรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เนื่องจากทั้งสองรูปแบบนี้มีลักษณะ จุดมุ่งหมาย กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนมีลักษณะที่สอดคล้องกัน ซึ่งผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าโดยเน้นกระบวนการปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ $E1/E2 = 87.55/88.66$ ตรงตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเห็นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสนใจของผู้เรียน รวมทั้งมีการวิเคราะห์แนวทางในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาตรงตามตัวชี้วัดและเหมาะสมกับวัย เพื่อหาคุณภาพของสื่อตามขั้นตอนที่กำหนดใน 3 ประเด็น คือ การทำให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น การช่วยให้ผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนและทำแบบประเมินสุดท้ายได้ดี และการทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจ จากนั้นนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข ก่อนที่จะผลิตออกมาเผยแพร่เป็นจำนวนมาก (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556 หน้า, 119-120) การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการปฏิบัตินั้นได้นำเอาสื่อการเรียนการสอนที่มีการวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบ และมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียน โดยดำเนินเนื้อหาด้วยภาพประกอบ เสียงดนตรี และภาพเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีความน่าสนใจ ใช้ภาษาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ทำให้สามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนทั้งหมด 5 ขั้นตอน ซึ่งประกอบไปด้วย ขั้นตอนที่ 1 การสังเกต ขั้นตอนที่ 2 การเลียนแบบ ขั้นตอนที่ 3 การฝึกปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 4 ฝึกความชำนาญและขั้นตอนที่ 5 การนำไปใช้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชานาฏศิลป์ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าโดยเน้นกระบวนการปฏิบัติมีหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าโดยเน้นกระบวนการปฏิบัติ มีผลทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 เนื่องจากการสอนโดยใช้แนวความคิดทฤษฎีรูปแบบการสืบเสาะหาความรู้เป็นกลุ่มของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey: group investigation model) กับรูปแบบการสอนแบบปฏิบัติของออร์สทินและลาสเลย์มาประยุกต์เข้าด้วยกันเป็นรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการสังเกต ขั้นตอนการเลียนแบบ ขั้นตอนการฝึกปฏิบัติ ขั้นตอนฝึกความชำนาญและขั้นตอนการนำไปใช้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอันเกิดมาจากความเข้าใจ ผู้เรียนสามารถค่อย ๆ ปรับพฤติกรรมการเรียนรู้จากการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างยิ่งขึ้น จากเดิมที่เคยเรียนในรูปแบบการบรรยายและดูการสาธิตจากครูที่อาจจะสอนไม่ตรงสาขา แต่การใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ถือเป็นการกระตุ้นผู้เรียนได้อย่างดี จึงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ แก้วตา ชมภูอาจ (2557) ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องนาฏลีลาและนาฏยศัพท์ สำหรับชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเลิศพัฒนาศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องนาฏลีลาและนาฏยศัพท์ที่เรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสูงกว่าการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าโดยเน้นกระบวนการปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ด้านครูผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านเนื้อหาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านสื่อมัลติมีเดียโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากและด้านการใช้ภาษาและอักษรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ดังคำกล่าวของพิพัฒน์ คงสัจย์ (2546 หน้า 8-43) ที่ว่า บทเรียนออนไลน์เป็นสื่อการเรียนการสอนที่เรื่อนำมาใช้ในการศึกษากันอย่างแพร่หลาย ถือเป็นบทเรียนออนไลน์โฉมหน้าใหม่ของการสร้างสื่อในการเรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์ โดยนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผนวกกับความสามารถของการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นการนำเอาประสิทธิภาพของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ มาผสมผสานกับเทคโนโลยีการศึกษาและเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำบทเรียนออนไลน์ที่มีทั้งภาพ เสียง สี สันและดนตรี รวมถึงวิดีโอที่น่าสนใจ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิสุทธิพงษ์ ยอดเสาดิ (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความคิดเห็นต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับมาก โดยความคิดเห็นสูง 3 อันดับแรก คือผู้เรียนชอบบทเรียนออนไลน์เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด สี สันในบทเรียนออนไลน์ทำให้น่าศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด และบทเรียนออนไลน์ ทำให้อ่านสนุกที่ได้สัมผัสกับสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าโดยเน้นกระบวนการปฏิบัติสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำแนวทางในการสอนนาฏศิลป์ในเรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าทำนั้น ควรทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ฝึกปฏิบัติจนชำนาญและออกแบบกิจกรรมให้หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน

1.2 การนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มอื่น ครูควรปรับเวลาในการทำกิจกรรมให้เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนจะทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรวิจัยและพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการร่วมมือกันของกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อช่วยกันออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยผลการจัดการเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการปฏิบัติกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ในวิชาปฏิบัตินาฏศิลป์ ได้แก่ การประดิษฐ์ท่ารำตามเนื้อร้อง การประดิษฐ์ท่ารำเพื่อความสวยงาม เนื่องจากผู้เรียนมีความสามารถแตกต่างกันย่อมมีความต้องการช่วยเสริมศักยภาพที่แตกต่างกันด้วย เป็นต้น

บรรณานุกรม

- แก้วตา ชมพูอาจ. (2557). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องนาฏลีลาและนาฏยศัพท์ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเลิศพัฒนาศึกษา. ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2553). จิตวิทยาสังคม. (ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฑาพร ศราภยวานิช. (2558). การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติในวิชานาฏศิลป์ระดับประถมศึกษาของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2553). ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2552). การวิจัยทางศิลปะ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม. (2544). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐิติมา กุลณาวรณ. (2555). ผลการใช้ชุดการสอนวิชานาฏศิลป์หน่วยการเรียนรู้เรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่าตามแนวคิดทฤษฎีการปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2550). Model การจัดการเรียนรู้ ตามปรัชญาพระราชทานเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: ธารอักษร.
- ทศนา เขมมณี. (2551). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เบญจวรรณ สীগาม. (2553). *การพัฒนาวิดิทัศน์เรื่องนาฏยศัพท์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*.
วิทยานิพนธ์สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- พิชิต ฤทธิจัญญ. (2559). *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: เข้าส์ออฟ
เคอร์มิสท์.
- มันจนา อ้นเงิน. (2556). *การพัฒนาวิดิทัศน์ประกอบการสอนเรื่องนาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์ไทย
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอุดมวิทยา จังหวัดปทุมธานี*. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ.
- เรณู โกศินานนท์. (2545). *สืบสานนาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วรวิทย์ นิเทศศิลป์. (2551). *สื่อและนวัตกรรมแห่งการเรียนรู้*. ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์.
- วิมลศรี อุปรมย์. (2553). *นาฏกรรมและการละคร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิยะดา ลาสอน. (2552). *การพัฒนาผลการเรียนรู้เรื่องภาษาท่าและนาฏยศัพท์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
สาระนาฏศิลป์ โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาหลักสูตร
และการสอน, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิสุทธิพงษ์ ยอดเสาดิ. (2553). *การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและ
เทคโนโลยี เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*.
ปริญญาคุรุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สุปราณี จิราณรงค์. (2551). *ครูประจำชั้นมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ เทพวงษ์. (2541). *นาฏศิลป์สำหรับครูประถมและมัธยม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุวิทย์ มูลคำ, และอรทัย มูลคำ. (2550). *19 วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ*. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
- สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. (2557). *ความหมายของนาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: ถ่ายเอกสาร.
- หยาดพิรุณ พวงสุวรรณ. (2558). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้
เรื่องทักษะพื้นฐานและการฝึกหัดการแสดงนาฏศิลป์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*.
ปริญญาคุรุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- อมรา กล้าเจริญ. (2535). *วิธีสอนนาฏศิลป์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อมรรัตน์ บัวพัฒน์. (2558). *การพัฒนาชุดฝึกทักษะนาฏยศัพท์ วิชานาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและ
การสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- อินทรี รอบรู้. (2560). *ตำราการวิจัยทางเทคโนโลยีการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนสุนันทา.

- Gronlund, Norgmae, and Robertl. (1990). *Effect of expertise in ballet dance on static and functional balance*. Singapore: Macmillan Publishing Compangssive.
- Joyce B, and Weil M. (1992). *Showers B. Models of teaching*. Boston: allyn and bacon.
- Ornstein, and Lasley. (2000). *Strategies for Teching 3rd ed*. New York: Mcgrawhill Companies.